

S

sygn. akt: I C 894/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 1 czerwca 2022 r.

Sąd Okręgowy w Bydgoszczy I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Agnieszka Dutkiewicz

po rozpoznaniu w dniu 1 czerwca 2022 r. w Bydgoszczy

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa: **M. B. i I. B.**

przeciwko: **(...) Bankowi S.A. z siedzibą w W.**

o ustalenie i zapłatę

I ustala nieistnienie pomiędzy stronami stosunku prawnego kredytu wynikającego z umowy kredytu hipotecznego indeksowanego do (...) z dnia 5 sierpnia 2008 r. o nr (...) zawartej między powodami M. B. i I. B. a (...) Bankiem S.A. z siedzibą w K., którego następcą prawnym jest pozwany (...) Bank S.A. z siedzibą w W.;

II zasądza od pozwanego na rzecz powodów kwotę 198 130,55 zł (sto dziewięćdziesiąt osiem tysięcy sto trzydzieści złotych 55/100) wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 26 maja 2020r. do dnia zapłaty;

III zasądza od pozwanego na rzecz powodów kwotę 6 434 zł (sześć tysięcy czterysta trzydzieści cztery złote) tytułem zwrotu kosztów postępowania wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty.

SSO Agnieszka Dutkiewicz

Sygn. akt I C 894/20

UZASADNIENIE

Pozwem wniesionym w dniu 24 września 2020 r. przeciwko (...) Bank S.A. z siedzibą w W. powodowie M. B. i I. B. wnieśli o zasądzenie od pozwanego na ich rzecz łącznie kwoty 198 130,55 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 26 maja 2020 r. do dnia zapłaty, tytułem zwrotu nienależnych świadczeń w postaci rat kapitałowo – odsetkowych spełnionych przez powodów na rzecz pozwanego i jego poprzednika prawnego ((...) Bank S.A. z siedzibą w K.) w okresie 30 września 2010r. do 31 stycznia 2019r. w związku z wykonaniem umowy kredytu hipotecznego nr (...), sporządzonej w dniu 05 sierpnia 2008r. – z uwagi na bezwzględną nieważność w/w umowy w całości oraz o ustalenie nieistnienia pomiędzy stronami stosunku prawnego kredytu wynikającego z umowy kredytu hipotecznego nr (...) indeksowanego do (...), z dnia 05 sierpnia 2008r. zawartej pomiędzy M. B. i I. B. a poprzednikiem prawnym pozwanego ((...) Bank S.A. z siedzibą w K.), w związku z nieważnością niniejszej umowy. Ewentualnie, w przypadku nieuznania przez Sąd powyższych żądań, powodowie wnieśli o zasądzenie od pozwanego na ich rzecz łącznie kwoty 105 561,68 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 26 maja 2020 r. do dnia zapłaty, tytułem zwrotu nienależnych świadczeń w postaci różnicy pomiędzy wysokością rat kapitałowo – odsetkowych spełnionych przez powodów na rzecz pozwanego i jego poprzednika prawnego ((...) Bank S.A. z siedzibą w K.) w okresie od dnia 30

września 2010r. do dnia 02 marca 2020r. na podstawie umowy kredytu hipotecznego nr (...), sporządzonej w dniu 05 sierpnia 2008r. a wysokością rat należnych po wyeliminowaniu z umowy kredytu postanowień dotyczących indeksacji. Nadto powodowie wnieśli o zasądzenie na ich rzecz kosztów postępowania według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego w wysokości dwukrotnej stawki minimalnej.

W uzasadnieniu podano, że w dniu 5 sierpnia 2008 r. powodowie, jako konsumenci, zawarli z (...) Bank S.A. w K. umowę o kredyt hipoteczny nr (...). Wyjaśniono, że umowa kredytu została zawarta przez strony według standardowego wzorca umownego stosowanego przez bank. Powodowie nie mieli wpływu na postanowienia odnoszące się do indeksacji kredytu kursem (...). Powodowie mogli jedynie zaakceptować zapisy o treści zaproponowanej przez pozwanego. Ponadto, powodowie zostali zobowiązani do spłaty kredytu wedle wyliczeń pozwanego, we wskazanym przez niego terminie.

Przedstawiciel pozwanego banku w sposób bardzo ogólny omówił postanowienia umowne. Powodom nie została przedstawiona rzetelna informacja dotycząca ich praw i obowiązków wynikających z umowy, w szczególności o rzeczywistym zakresie ryzyk związanych z indeksacją kredytu kursem (...). Powodom nie zostało rzetelnie zaprezentowane, w jaki sposób kształtował się kurs (...) w stosunku do PLN w okresie poprzedzającym zawarcie umowy, nie przedstawiono im również wykresów obrazujących zmiany kursu (...) w przeszłości. Pozwany nie poinformował powodów o ryzyku związanym z wpływem kursu waluty indeksacji na wysokość salda kredytu, które miało pozostać do spłaty w okresie kredytowania.

Powodowie wskazali, że nie zostało im wyjaśnione w jaki sposób ustalane są przez bank kursy waluty (...) obowiązujące w „tabeli kursów” ani też, że uprawnienie banku w tym zakresie nie doznawało żadnych formalnych ograniczeń. Ponadto, pomimo, że w Umowie posłużono się pojęciem „kursu kupna” i „kursu sprzedaży (...)”, pozwany nie informował powoda, co jest tego przyczyną. W treści umowy nie zostało natomiast zdefiniowane pojęcie „spreadu walutowego” i w jaki sposób różnica ta jest ustalana.

Powodowie podnieśli, że pozwany nie informował ich, że zawarcie umowy wiąże się z nieograniczonym ryzykiem walutowym po ich stronie oraz, że kredytodawca zabezpiecza własne ryzyko walutowe. Zdaniem powodów, pozwany mógł dowolnie wpływać na zakres własnego zobowiązania czym naruszył granice swobody umów, zaprzeczając istocie stosunku obligacyjnego, w rozumieniu (...) k.c.

W odpowiedzi na pozew (...) Bank S.A. z siedzibą w W. wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie na jego rzecz zwrotu kosztów procesu według norm przepisanych. W pierwszej kolejności pozwany podniósł zarzut przedawnienia roszczeń powodów.

Zdaniem strony pozwanej roszczenia powodów są bezzasadne co do zasady, jak i niewykazane co do wysokości. Pozwany zaprzeczył, jakoby wskazana umowa była w jakimkolwiek zakresie sformułowana w sposób sprzeczny z ustawą, zasadą określoności świadczenia, zasadą ekwiwalentności świadczeń, czy też naruszała istotę stosunku zobowiązaniowego. Ponadto pozwany zaprzeczył, by naruszył obowiązek informacyjny względem powodów, jak również zagwarantował sobie w umowie prawo do jednostronnego kształtowania zobowiązania powoda. W ocenie pozwanego sporne klauzule indeksacyjne zostały z powodem indywidualnie uzgodnione, zatem była możliwość negocjowania warunków umowy.

Pozwany wyjaśnił, że posiadał w swojej ofercie kredyty złotowe oraz walutowe, spośród których powodowie mogli wybrać odpowiedni dla siebie produkt. Strona powodowa zdecydowała się na zawarcie kredytu indeksowanego do (...), pomimo przedstawienia jej także oferty kredytu w PLN. Wskazano, że umowa została prawidłowo wyjaśniona przed jej podpisaniem, poinformowano o wszystkich istotnych okolicznościach. Powodowie zostali poinformowani o ryzyku kursowym i związanych z tym konsekwencjach, jak również innych ważnych aspektach udzielonego kredytu. Ponadto pozwany stwierdził, że nie zapewniał powodów o stabilności kursu (...). Pozwany wyjaśnił, że nie kształtował wysokości kursów kupna i sprzedaży w oderwaniu od wysokości kursów aktualnie kształtowanych przez rynek

walutowy, zatem nie mógł arbitralnie i dowolnie ustalać kursu (...). Ponadto wskazano, że powodowie mieli możliwość spłacania rat bezpośrednio w (...).

Zaznaczono, że żądania powodów zmierzają do nadużycia prawa, co jest sprzeczne z art. 5 k.c. Pozwany wskazał również, że powodowie nie posiadają interesu prawnego w zakresie powództwa o ustalenie. Zaznaczono, że zarzuty powodów dotyczące rzekomej abuzywności klauzul opisujących mechanizm indeksacji są całkowicie bezpodstawne. Pozwany uzasadnił, że postanowienia niniejszej umowy, w szczególności dotyczące indeksacji kredytu kursem (...) nie naruszały dobrych obyczajów, ani interesu konsumenta, w szczególności w sposób rażący. W dalszej części uzasadnienia pozwany podjął rozważania w przedmiocie skutków ewentualnego uznania kwestionowanych klauzul za bezskuteczne.

W dalszym toku postępowania strony podtrzymały stanowiska dotychczas zajęte w sprawie.

Sąd ustalił, co następuje:

W dniu 5 sierpnia 2008 r. powodowie zawarli z poprzednikiem prawnym pozwanego (...) Bank S.A. z siedzibą w K. umowę kredytu hipotecznego nr (...) indeksowanego do (...). Integralną część umowy stanowił Regulamin do umowy kredytu hipotecznego (§ 25 umowy). Na podstawie umowy bank udzielił kredytobiorcom kredytu w kwocie 313 098,37 zł indeksowanego kursem (...). Przy założeniu, że uruchomiono całość kredytu w dacie sporządzenia umowy równowartość kredytu wynosiłaby 165 136,27 CHF, rzeczywista równowartość miała zostać określona po wypłacie kredytu. Kredytobiorcy oświadczyli, że są świadomi ryzyka kursowego, związanego ze zmianą kursu waluty indeksacyjnej w stosunku do złotego w całym okresie kredytowania i akceptują to ryzyko (§ 1 ust. 1 umowy).

Oprocentowanie kredytu było zmienne i na dzień sporządzenia umowy wynosiło 4,06% w skali roku, na które składała się suma obowiązującej stawki (...) i stałej marży banku, która wynosiła 1,25%. Kredytobiorcy oświadczyli, że są świadomi ryzyka wynikającego ze zmiennego oprocentowania w całym okresie kredytowania i akceptują to ryzyko (§ 1 ust. 3 umowy).

Kredyt był przeznaczony na spłatę kredytu hipotecznego zaciągniętego w (...) S.A. oraz na koszty związane z zaciągnięciem kredytu (§ 2 umowy). Zabezpieczeniem spłaty kredytu była hipoteka kaucyjna na rzecz banku wyrażona w złotych do kwoty stanowiącej 170% kwoty kredytu ustanowiona na nieruchomości należącej do powodów.

W dniu wypłaty kredytu lub każdej transzy kredytu kwota wypłaconych środków miała być przeliczana do (...) według kursu kupna walut określonego w Tabeli Kursów – obowiązującego w dniu uruchomienia środków (§ 9 ust. 2 umowy).

Spłata kredytu miała nastąpić w 360 miesięcznych równych ratach kapitałowo-odsetkowych (§ 1 ust. 2 umowy). Kredytobiorcy zobowiązali się dokonywać w okresie objętym umową spłaty rat kapitałowo-odsetkowych i odsetkowych w terminach, kwotach i na rachunek wskazany w aktualnym harmonogramie spłat (§ 10 ust. 1 umowy). Wysokość zobowiązania miała być ustalana jako równowartość wymaganej spłaty wyrażonej w (...) po jej przeliczeniu według kursu sprzedaży walut określonego w „Bankowej tabeli kursów walut dla kredytów dewizowych oraz indeksowanych kursem walut obcych” do (...) obowiązującego w dniu spłaty (§ 10 ust. 3 umowy).

Dowody: umowa kredytu hipotecznego nr (...) indeksowanego do (...) z dnia 5 sierpnia 2008 r. k. 35-41, Regulamin kredytu hipotecznego Dom k. 42-49, aneks nr (...) z dnia 05.08.2008r. k. 50-51, historia indeksów k. 66-65, wniosek kredytowy k. 161-164, oświadczenie kredytobiorcy o wyborze waluty obcej k. 165-166,

Kredyt został wypłacony w dniu 21 sierpnia 2008 r. w wysokości 313 098,37, co odpowiadało kwocie 160 645,65 CHF przy zastosowanym kursie 1,9490.

W wykonaniu umowy kredytu, w okresie od dnia zawarcia umowy do dnia 10 marca 2020 r., powodowie wpłacili na rzecz pozwanego kwotę 264 463,66 zł tytułem spłaty rat kapitałowo-odsetkowych.

Dowody : potwierdzenie wypłaty środków k. 62, zaświadczenie pozwanego z dnia 10 marca 2020 r. k. 63-65.

Umowa została zawarta przez strony z wykorzystaniem przedłożonego przez bank wzorca umownego, bez możliwości negocjacji jej treści. Swoboda wyboru powodów ograniczała się jedynie do możliwości jej zawarcia bądź odmowy jej zawarcia na warunkach przedstawionych jednostronnie przez pozwanego bank.

Powodom przedstawiono ofertę kredytu waloryzowana kursem (...) jako korzystną i z mniejszą ratą niż przy kredycie złotówkowym. Pośrednik przedstawił powodowi ofertę kredytu waloryzowanego kursem (...) jako najlepszą, najpopularniejszą i z ratą na poziomie 1 700 zł miesięcznie.

Powodów nie informowano o ryzyku związanym z kredytem indeksowanym do (...). Powodów nie informowano, według jakiego kursu zostanie wypłacony ich kredyt oraz według jakiego kursu będą spłacać raty kredytu.

Dowody: przesłuchanie powoda k. 346-347, przesłuchanie powódki k. 347.

Pismem z dnia 10 kwietnia 2020 r. powodowie złożyli pozwanemu reklamację dotyczącą przedmiotowej umowy kredytu, wskutek uznania umowy kredytu za nieważną z uwagi na abuzywność zawartych w jej treści klauzul indeksacyjnych.

Pozwany nie uwzględnił w/w reklamacji.

Dowody: reklamacja z dnia 10 kwietnia 2020 r. k. 52-56, pismo pozwanego z dnia 25 maja 2020 r. k. 57-58.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie w/w dokumentów złożonych przez strony w toku postępowania, jak również na podstawie zeznań powodów. Sąd uznał za wiarygodne oraz przydatne dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy w/w dokumenty, albowiem zostały one sporządzone we właściwej formie, przewidzianej dla danego typu dokumentów. Ponadto autentyczność tych dokumentów nie budziła wątpliwości Sądu ani stron postępowania.

Jako nieprzydatne dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy Sąd uznał dokumenty:

Archiwa kursów walut (...) Bank S.A. i NBP, roczne wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych, odpis pisma Prezesa Zarządu Banków (...), raport komisji Nadzoru Finansowego o sytuacji banków w 2007r., (...) Komisji Nadzoru Bankowego z 1999r., tabeli przedstawiających wyliczenie rat z pominięciem klauzul abuzywnych, pouczenia o prawie odstąpienia od umowy, przykładowy harmonogram spłaty kredytu, wydruki z kalkulatora kredytowego, zarządzenie nr (...), obwieszczenia Prezesa NBP z 8.06.2017r., Raport Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego z 2013r. oraz artykuł (...). Dokumenty te nie były przydatne dla stwierdzenia okoliczności faktycznych istotnych dla niniejszej sprawy. Zaoferowane dowody wskazują na istnienie różnych ocen prawnych kredytów, jak i na szerokie tło ekonomiczne kredytów indeksowanych. Wskazać jednak należy, że przeprowadzenie prawnej oceny umów zastrzeżone jest dla Sądu. Dowody te nie miały żadnego znaczenia procesowego z punktu widzenia analizy niniejszej umowy kredytu oraz oceny, czy jest ona zgodna z prawem i czy zawiera klauzule niedozwolone. Powołane dokumenty zawierały treści oderwane od konkretnej umowy, która jest przedmiotem sporu i z tego względu nie mogły stanowić dowodu w sprawie.

Za przydatne dla rozstrzygnięcia uznał Sąd natomiast zeznania powodów, albowiem w znacznej części korespondowały one z pozostałym materiałem dowodowym zgromadzonym w aktach sprawy. Powodowie przedstawili okoliczności, w których doszło do zawarcia umowy o kredyt hipoteczny indeksowany do waluty obcej (...), jak również brak możliwości negocjacji poszczególnych postanowień umownych.

Sąd na podstawie uznał za nieprzydatny dla rozstrzygnięcia sprawy dowód z zeznań świadków R. D. i A. A.. Podkreślić należy, że powołany świadek R. D. nie uczestniczył w procedurze związanej z udzieleniem kredytu powodowi, przez co nie mógł posiadać wiedzy istotnej dla rozstrzygnięcia sprawy. Natomiast świadek A. A. nie pamiętała powodów oraz czynności z nimi podejmowanych.

Sąd postanowił pominąć dowód z opinii biegłego z dziedziny rachunkowości, finansów i bankowości na podstawie art. 235² § 1 pkt 2 i 5 k.p.c. Podkreślić należy, że dla oceny abuzywności postanowień umowy nie ma znaczenia to, w

jaki sposób bank rzeczywiście ustalał kurs w trakcie wykonywania umowy i jaka była relacja kursu banku do kursu rynkowego. Są to okoliczności obojętne na gruncie art. 385² k.c., jak również oceny możliwego naruszenia interesów konsumenta.

Sąd zważył, co następuje:

W sprawie bezsporne było, że w dniu 5 sierpnia 2008 r. strony zawarły umowę kredytu na kwotę 313 098,37 zł. Kredyt był indeksowany do waluty obcej (...) (§ 1 ust. 1 umowy). W dniu wypłaty kredytu lub każdej transzy kredytu kwota wypłaconych środków miała być przeliczana do (...) według kursu kupna walut określonego w Tabeli Kursów – obowiązującego w dniu uruchomienia środków (§ 9 ust. 2). Powodowie zgodnie z umową mieli obowiązek spłacać kredyt w miesięcznych ratach, zgodnie z harmonogramem spłaty, z zastosowaniem mechanizmu opisanego w § 10 ust. 3 umowy tj. wysokość zobowiązania miała być ustalana jako równowartość wymaganej spłaty wyrażonej w (...) po jej przeliczeniu według kursu sprzedaży walut określonego w „Bankowej tabeli kursów walut dla kredytów dewizowych oraz indeksowanych kursem walut obcych” do (...) obowiązującego w dniu spłaty. Z zaświadczenia pozwanego banku wynika, że w wykonaniu przedmiotowej umowy w okresie od dnia zawarcia umowy do dnia 10 marca 2020 r., powodowie wpłacili na rzecz pozwanego kwotę 264 463,66 zł tytułem spłaty rat kapitałowo-odsetkowych. Z poczynionych ustaleń faktycznych wynika również, że przedmiotowa umowa kredytu nie została przez żadną ze stron wypowiedziana i tym samym w dalszym ciągu jest ona przez strony wykonywana.

Sąd ustalił również, że przedmiotowa umowa zawarta została z wykorzystaniem przedłożonego przez bank wzorca umowy. Powodowie wyjaśnili w wiarygodny sposób, że nie mieli żadnego wpływu na treść umowy, szczególnie w zakresie jej postanowień, które uznają za abuzywne. Stwierdzić zatem należy, że praktycznie swoboda powodów sprowadzała się do możliwości zawarcia lub odmowy zawarcia przedmiotowej umowy na warunkach przedstawionych przez bank. Pozwany wykazał natomiast, że w trakcie procedury udzielania kredytu informował jedynie powodów o ponoszeniu ryzyka walutowego i ryzyka zmiennej stopy procentowej. Nie udzielił im natomiast rzetelnej i pełnej informacji o nieograniczonym zakresie ryzyka kursowego.

Jednocześnie z uchwały Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2021 r. podjętej w składzie 7-osobowym wynika, że roszczenia kredytobiorców i banków nie uległy przedawnieniu. Dla roszczeń kredytobiorców termin ten rozpoczyna się w momencie, w którym dowiedzieli się oni, albo wykazując się oczekiwanym od nich rozsądkiem, powinni dowiedzieć się o tym, że umowa zawiera niedozwolone postanowienia umowne (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2021 r., sygn. akt III CZP 6/21). Na uwzględnienie nie zasługiwał zatem zarzut pozwanego dotyczący przedawnienia roszczenia. Żądanie oparte o art. 189 k.p.c. ze swojej istoty nie może ulec przedawnieniu, albowiem w dniu wniesienia pozwu umowa kredytowa wiązała obie strony, które realizowały obowiązki wprost z niej wynikające. Żadna ze stron węzła obligacyjnego nie zdecydowała się na wcześniejsze wypowiedzenie przedmiotowej umowy, wiarygodności z niej wynikające nie zostały więc postawione uprzednio w stan wymagalności. Natomiast zgodnie z treścią art. 118 zd. pierwsze k.c., jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej, termin przedawnienia wynosi sześć lat, a dla roszczeń o świadczenia okresowe oraz roszczeń związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej - trzy lata. W doktrynie dominuje stanowisko, że kredyt spłacany w ratach jest w istocie świadczeniem jednorazowym, a nie okresowym, bowiem stanowi jedną całość. Żądanie powodów o zapłatę opierało się na żądaniu zwrotu świadczenia nienależnego, czyli art. 410 § 1 k.c. w zw. z art. 405 k.c., w związku z czym, zgodnie z przepisami intertemporalnymi obowiązującymi w dniu zawązania umowy kredytu, żądanie zwrotu świadczenia nienależnego przedawnia się z upływem lat dziesięciu. W oparciu o stanowisko (...) wyrażone w wyroku z dnia 22 kwietnia 2021 r. (sygn. C-485/19) bieg przedawnienia roszczeń z tytułu zawartych w umowie klauzul niedozwolonych biegnie od momentu powzięcia wiedzy o nich. Powodowie złożyli pozwanej reklamację dotyczącą przedmiotowej umowy w dniu 10 kwietnia 2020 r. Należy zatem uznać, że dopiero od tego momentu powzięli oni wiedzę o istnieniu klauzul abuzywnych w umowie, którą zawarli z pozwanym i od tego momentu rozpoczął się bieg przedawnienia ich roszczenia. Tym samym zgłoszony przez pozwanego zarzut przedawnienia okazał się bezzasadny.

W pierwszej kolejności Sąd rozpoznał żądanie główne powodów sprowadzające się do ustalenia nieistnienia stosunku prawnego kredytu wynikającego z umowy o kredyt hipoteczny indeksowany do (...) z uwagi na zawarcie w jej treści

postanowień niedozwolonych w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., co miało dawać pozwanemu możliwość narzucenia sposobu ustalania wysokości kwoty podlegającej zwrotowi, a w konsekwencji i wysokości odsetek, a więc głównych świadczeń kredytobiorcy. Klauzule waloryzacyjne tj. § 1 ust. 1, § 9 ust. 2, § 10 ust. 3 i § 14 ust. 3 umowy, w rzeczywistości mogą zostać uznane za niedozwolone. Zgodnie z treścią art. 353¹ k.c., strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego. Jednocześnie zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c., postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nieuzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (art. 385¹ § 3 k.c.).

Zaznaczyć należy, że pozwany prowadzi działalność gospodarczą w zakresie czynności bankowych. Powodowie natomiast zawarli przedmiotową umowę jako osoby fizyczne celem pokrycia części ceny nabycia nieruchomości i części kosztów budowy domu mieszkalnego. W świetle powyższego nie budzi wątpliwości, że powodowie w niniejszej sprawie posiadają status konsumentów w rozumieniu art. 22¹ k.c.

Powodowie wykazali, że wskazane klauzule nie zostały przez nich uzgodnione z bankiem, a ich rola w procesie zawierania umowy sprowadzała się w zasadzie do podjęcia decyzji o zawarciu lub odmowie zawarcia umowy przygotowanej uprzednio przez bank. Jednocześnie kwestionowane klauzule mogą uchodzić za niedozwolone, albowiem przyznają wyłącznie bankowi prawo do dowolnego przerzucania odpowiedzialności za ryzyko związane z wzrostem kursu waluty na powodów. Przede wszystkim konstrukcja indeksacji znajdująca się w umowie powoduje możliwość narzucenia przez bank wysokości kwoty podlegającej zwrotowi, a w konsekwencji i wysokości odsetek, a więc głównych świadczeń powodów. Ustalenie ich wysokości wiązało się bowiem z koniecznością odwołania się do kursu walut ustanawianych w wewnętrznej, dowolnej i nieznannej powodom tabeli kursów banku. Takie klauzule już od dawna wskazywane są jako abuzywne z uwagi na nieokreślony i nieobiektywny miernik, według którego następuje ostatecznie określenie wysokości zobowiązania kredytobiorcy, które jest niemożliwe do przewidzenia i obliczenia w chwili zawarcia umowy (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 lutego 2018 r., I CSK 628/17). Analizowane postanowienia umowy nie określały precyzyjnie rzeczywistej wysokości udzielonego kredytu, a także świadczeń kredytobiorców, w sposób możliwy do ustalenia w oparciu o czynniki obiektywne, niezależne od kredytodawcy. W szczególności nie wskazano precyzyjnie, na podstawie jakich kryteriów bank ustala kurs wymiany waluty obcej zarówno w momencie uruchomienia kredytu, jak i spłaty poszczególnych rat. Jednocześnie zaznaczyć należy, że nie ma znaczenia dla dokonywanej oceny to, w jaki sposób bank rzeczywiście ustalał kurs w trakcie wykonywania umowy i jaka była relacja kursu banku do kursu rynkowego. Są to okoliczności obojętne na gruncie art. 385² k.c., jak również oceny możliwego naruszenia interesów konsumenta. Istotne jest jedynie, że postanowienia umowy dawały przedsiębiorcy nieograniczoną swobodę w wyznaczaniu kursu waluty, a w konsekwencji – wysokości zobowiązań konsumenta.

Dalej wskazać należy, że kwota podlegająca zwrotowi na rzecz banku nie została dostatecznie i ściśle w umowie określona, nie odpowiada ona nominalnie kwocie wykorzystanego kredytu i nie są określone w sposób obiektywny zasady jej ustalenia. Ponadto wskazać należy, że zgodnie z art. 69 ust. 1 ustawy Prawo bankowe, przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Oznacza to, że kredytobiorca jest zobowiązany do zwrotu określonej kwoty środków pieniężnych, którą winna wyznaczać kwota kapitału mu udostępnionego i wykorzystanego przez kredytobiorcę. Bank nie może więc żądać zwrotu większej kwoty aniżeli ściśle określonej i oddanej do dyspozycji klienta. Wszelkie zapisy

umowne dopuszczające dowolną waloryzację są sprzeczne z art. 69 ust. 1 ustawy Prawo bankowe w zw. z art. 358¹ § 2 i 5 k.c. i rażąco naruszają interesy konsumenta.

Jednocześnie podkreślić należy, że abuzywność zapisów, powinno się badać na moment zawierania umowy przez konsumenta z przedsiębiorcą. W takiej sytuacji nie ma więc znaczenia, jakie zmiany w ustawodawstwie wprowadzono po zawarciu przedmiotowej umowy, jak również w jaki sposób przedsiębiorca wykonywał umowę, w tym jakie zmiany w treści stosunku prawnego między stronami były wprowadzane po zawarciu umowy.

Z uwagi na uznanie przez Sąd abuzywności klauzul waloryzacyjnych, konieczne stało się dokonanie analizy ewentualnych skutków prawnych, do których prowadziłoby wyeliminowanie ich z umowy stron. Zgodnie z treścią art. 385¹ § 1 zd. pierwsze k.c., postanowienia te nie wiązałyby powodów i to od momentu zawarcia umowy kredytowej. Powyższe rozstrzygnięcie powoduje, że postanowienia te stają się bezskuteczne wobec powodów, lecz jednocześnie powoduje to powstanie pewnego rodzaju „luki” w stosunku prawnym. W związku z tym powstaje problem możliwości uzupełnienia umowy innymi postanowieniami. Z bogatego dorobku orzeczniczego (...) wynika, że nic nie stoi na przeszkodzie temu, by sąd krajowy zastąpił nieuczciwe postanowienie umowne przepisem prawa krajowego o charakterze dyspozytywnym (por. m.in. wyrok z dnia 30 kwietnia 2014 r., sygn. akt C-26/13). Jednakże w orzecznictwie sądów krajowych wielokrotnie potwierdzano, że w polskim porządku prawnym nie istnieją przepisy o charakterze deklaratywnym, którymi można by w ten sposób „zapłacić” niejako powstałe braki w umowie. W ocenie Sądu utrzymanie umowy w pozostałym zakresie (tzw. „odfrankowanie” kredytu) również nie jest możliwe, albowiem uczyniłoby to umowę niemożliwą do wykonania. Na marginesie wskazać należy, że zgodnie z wyrokiem (...) z dnia 3 października 2019 r. (w sprawie C-260-18), sąd krajowy nie jest również władny uzupełniać powstałej wobec uznania za bezskuteczne niektórych z postanowień umowy luki poprzez odwołanie się do kursu średniego NBP.

Zgodnie z art. 69 ust. 2 pkt 4a ustawy Prawo bankowe, umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności - w przypadku umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, szczegółowe zasady określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo-odsetkowych oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu.

Nieprecyzyjne i dowolne odwołanie się do bliżej nieznannej tabeli kursów sporządzanej na wewnętrzne potrzeby przez bank narusza wskazany przepis. Szczególnie istotne jest to, że strona powodowa nie wiedziała i nie mogła wiedzieć według jakiego kursu ostatecznie zostanie przeliczona jej rata, z każdym kolejnym miesiącem powodowie nie wiedzieli więc w praktyce ile wynosi rata, którą zobowiązani są uiścić. Naruszenie więc przez bank art. 69 ust. 1 ustawy Prawo bankowe jest oczywiste. Ze względu na wyeliminowanie abuzywnych klauzul waloryzacyjnych z umowy, sprzeczność umowy z przepisem art. 69 ust. 2 pkt 4a ustawy Prawo bankowe tylko się pogłębia, albowiem brak jest wówczas jakiegokolwiek obiektywnego miernika według którego można przeliczyć kurs walut. Powoduje to w efekcie nieważność całej umowy kredytowej – zgodnie z treścią art. 58 k.c. Dodać ponadto trzeba, że umowę należy ocenić jako sprzeczną z zasadami współżycia społecznego i dobrymi obyczajami także i z tej przyczyny w dniu zawarcia umowy powodowie obejmowali swoją świadomością możliwość kilkuprocentowej wyżki i jej skutki. Taka świadomość ryzyka nie obejmuje, w ocenie Sądu, świadomego ryzyka uwolnienia kursu waluty przez kraj emisji i w efekcie wyżki kursu o 100%. To na pracownikach banku, jako profesjonalistach, spoczywał obowiązek wyczerpującego wyjaśnienia konsumentowi skutków takich zdarzeń, istoty gwarantowania waluty przez kraj emisji i możliwych skutków jej uwolnienia, w celu uzyskania pełnego obrazu ryzyka i możliwości jego rozważenia. Ponadto, o sprzeczności umowy z zasadami współżycia społecznego, w powiązaniu z powyższymi rozważaniami, świadczy także fakt, że w przypadku tak znacznego, niemożliwego do przewidzenia wzrostu kursu waluty, cały ciężar tego zdarzenia został przerzucony na kredytobiorcę. Bank natomiast, który udzielił powodom kredytu następnie pozyskiwał do swojej dyspozycji z tytułu rat środki znacznie wyższe, niż zaangażował, w związku z niemal podwojonym kursem franka szwajcarskiego – tak dalece niewspółmierne do środków wydatkowanych i rozsądnych zysków, że skutek ten czyni ważność umowy niemożliwą do obrony.

Nie budzi przy tym wątpliwości Sądu fakt, że zasadniczą przyczyną wystąpienia przez powodów z pozwem w niniejszej sprawie jest to, iż w okresie po zawarciu umowy nastąpił znaczący wzrost kursu (...), który spowodował poważny wzrost wysokości ich zobowiązań wobec banku. W tym kontekście dla oceny zasadności żądań powodów miało również znaczenie to, czy zostali oni w sposób należyty pouczeni przez pozwany bank o wszystkich ewentualnych konsekwencjach zawarcia umowy indeksowanej kursem (...).

Bezsporne jest to, że powodowie złożyli oświadczenia o tym, że są świadomi ryzyka kursowego, związanego ze zmianą kursu waluty indeksacyjnej w stosunku do złotego w całym okresie kredytowania i akceptują to ryzyko (§ 1 ust. 1 umowy), jak również przed podpisaniem umowy złożyli oświadczenie o wyborze waluty obcej. Pozornie treść oświadczeń powodów nie budzi wątpliwości co do zakresu ich wiedzy o ryzyku związanym z zawarciem umowy. Jednak dla oceny faktycznej ich wiedzy i świadomości ryzyka konieczna jest nie tylko analiza literalnego brzmienia oświadczeń, ale również okoliczności towarzyszących ich złożeniu.

Z wiarygodnych w tym zakresie zeznań powodów wynika, że przed podpisaniem umowy kredytu, nie przedstawiono im symulacji rat kredytu w przypadku wzrostu kursu (...). Pracownicy banku nie informowali powodów o możliwości gwałtownego wzrostu kursu (...). Powodowie działali w zaufaniu do pracowników banku, którzy zapewniali ich, że kurs (...) jest stabilny. Stwierdzić zatem należy, że pracownicy banku nie mówili o zagrożeniach związanych z zaciągnięciem kredytu w (...). W ocenie Sądu takie przedstawienie niebezpieczeństw związanych z zawarciem umowy indeksowanej do (...) spowodowało, że powodowie podpisując w/w oświadczenia faktycznie nie mieli świadomości, iż całe nieograniczone niczym ryzyko wzrostu kursu (...) w okresie trwania umowy, obciąża ich jako kredytobiorców.

W ocenie Sądu bank jako profesjonalista dysponujący specjalistami z dziedziny finansów i mający dostęp do danych dotyczących historycznych zmian kursów walut powinien powodom, jako konsumentom, przedstawić w sposób jasny skalę ryzyka związanego z zawieraniem długoterminowej umowy kredytu, w której wysokość zadłużenia uzależniona jest od wahań waluty obcej. Tylko takie przedstawienie ewentualnego ryzyka, z wyraźnym zastrzeżeniem, że ewentualny wzrost (...) nie jest niczym ograniczony i że wszelkie tego konsekwencje ponosić będą powodowie, można uznać za rzetelną informację umożliwiającą konsumentowi podjęcie świadomej decyzji. Powodowie traktowali bank jako instytucję godną zaufania i opierając się na informacjach, jakie uzyskali przed zawarciem umowy podjęli swoją decyzję. Rzetelne przedstawienie ryzyka związanego z zawarciem tego rodzaju umowy mogłoby mieć zasadniczy wpływ na to, czy powodowie zawarliby przedmiotową umowę. Powyższe okoliczności wskazują, w ocenie Sądu, na to, że brak należytej informacji o nieograniczonym ryzyku kursowym stanowił naruszenie zasad współżycia społecznego, takich jak zasada uczciwości i rzetelności w obrocie gospodarczym.

Zgodnie z przepisem art. 58 § 2 k.c. nieważna jest czynność prawna sprzeczna z zasadami współżycia społecznego, natomiast zgodnie z przepisem art. 58 § 1 k.c. nieważna jest czynność prawna sprzeczna z ustawą, albo mająca na celu obejście ustawy, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, a w szczególności ten, że w miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy. W przedmiotowej sprawie, jak to zostało wcześniej wskazane, umowa zawarta przez strony z uwagi na naruszenie zasad współżycia społecznego jest nieważna. Podkreślić należy, że również zawarcie w jej treści wskazanych wcześniej klauzul niedozwolonych powoduje jej nieważność. Jednocześnie zaznaczyć należy, że warunkiem zawarcia umowy w 2008 r. było zastosowanie w jej treści zakwestionowanych w toku procesu w niniejszej sprawie postanowień umownych, tak więc nie jest możliwe uznanie, iż umowa ta jest ważna po wyeliminowaniu z jej treści tych postanowień. Zmiana taka całkowicie zmieniałaby treść i warunki umowy.

Mając powyższe okoliczności na względzie Sąd doszedł do przekonania, że żądanie strony powodowej dotyczące ustalenia nieistnienia pomiędzy stronami stosunku prawnego umowy o kredyt hipoteczny nr (...) indeksowanej do (...) z dnia 05 sierpnia 2008 r. jest zasadne. Uznając, że przywołane przez stronę powodową klauzule w rzeczywistości są abuzywne, bezskuteczne i nie wiążą powodów, umowa jako sprzeczna z przepisami prawa jest nieważna na podstawie art. 58 k.c., a bez wyeliminowanych postanowień jej wykonanie nie jest możliwe. Powodowie mają przy tym interes prawny określony w treści art. 189 k.p.c. w ustaleniu nieistnienia stosunku prawnego, albowiem takie ustalenie rozstrzyga ostatecznie o ich prawach i obowiązkach, które wynikają z istniejącego stosunku zobowiązaniowego.

Ustalenie nieistnienia stosunku prawnego wynikającego z przedmiotowej umowy kredytu ma ten skutek, że strony nie są nią związane i od początku nie były. Są więc obowiązane zwrócić sobie wzajemnie to, co już świadczyły na rzecz drugiej strony umowy wzajemnej.

Zgodnie art. 405 k.c. kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową, ten obowiązany jest do jej zwrotu. Świadczenie spełnione jako wykonanie nieważnej czynności prawnej jako nienależne jest jednym z przypadków tej instytucji (art. 411 k.c.) W sprawie niniejszej mamy do czynienia z nieważnością umowy wzajemnej, przy czym świadczenia stron miały charakter jednorodząjowy (pieniężny). Po jej zawarciu bank przekazał do dyspozycji powodów określony kapitał. Następnie przez wiele lat powodowie spełniali świadczenia odpowiadające określonym w umowie ratom kapitałowo-odsetkowym.

Tego rodzaju sytuacja nakazuje rozważenie zasadności roszczenia powodów o zapłatę z uwzględnieniem przepisu art. 409 k.c., zgodnie z którym obowiązek wydania korzyści lub zwrotu jej wartości wygasa, jeżeli ten, kto korzyść uzyskał, zużył ją lub utracił w taki sposób, że nie jest już wzbogacony, chyba że wyzbywając się korzyści lub zużywając ją powinien był liczyć się z obowiązkiem zwrotu. Istota problemu sprowadza się do wykładni sformułowania zużył lub utracił (korzyść) w taki sposób, że nie jest już wzbogacony. Wykładnia językowa nie prowadzi do wystarczającego rezultatu, nakazuje jedynie badać stan wzbogacenia strony, która uzyskała korzyść majątkową. Natomiast nie można jednoznacznie stwierdzić, czy roszczenia stron należy rozpatrywać zupełnie od siebie niezależnie, czy też świadczenie wzajemne należy brać pod uwagę jako element stanu majątkowego strony wpływający na wysokość wzbogacenia. W doktrynie problem ten jest dostrzegany jako spór pomiędzy zwolennikami tzw. teorii dwóch kondycji (nakazującej niezależne rozliczenia roszczeń) i tzw. teorii salda (uznającej, że w razie świadczeń wzajemnych istnieje tylko roszczenie wobec tego podmiotu, który uzyskał korzyść o większej wartości).

Zgodnie z zapatrywaniem, któremu wyraz dał Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 7 maja 2021 r. (sygn. akt III CZP 6/21), w przypadku następczej nieważności umowy jak w sprawie niniejszej, po obu jej stronach występują dwa niezależne od siebie roszczenia o zwrot świadczeń nienależnie spełnionych. Uwzględniając fakt, że powołana uchwała zyskała moc zasady prawnej, a co za tym idzie jako taka stanie się wiążącym elementem orzekania przez Sąd Najwyższy w innych tego rodzaju sprawach, Sąd uznał za zasadne przyjęcie prezentowanego poglądu za w pełni przystającego do sytuacji faktycznej, prawnej oraz procesowej w niniejszej sprawie, co skutkowało uwzględnieniem roszczenia głównego o zapłatę.

Sąd nie podzielił również zarzutu pozwanego co do tego, że roszczenia powodów stanowią nadużycie prawa podmiotowego, co jest sprzeczne z regułami art. 5 k.c. Nie ma bowiem podstaw do uznania, że roszczenie powodów o ustalenie nieważności umowy stanowiło przejaw nadużycia konstrukcji prawnej ochrony konsumenta w stosunkach z przedsiębiorcą. Podkreślić należy, że to pozwany zawarł w treści łączącej strony umowy klauzule abuzywne, a konsekwencje tego działania nie mogą obciążać konsumentów. Pozwany miał pełną dowolność kształtowania warunków wzorca umowy kredytowej oferowanego konsumentom i nic nie stało na przeszkodzie, aby zawarł we wzorcu mechanizm ustalania kursu waluty będącej miernikiem wartości w sposób obiektywny i możliwy do weryfikacji przez konsumenta. Mając więc na względzie, że pozwany już na etapie konstruowania wzorca umowy naruszył dobre obyczaje, zawierając w jego treści postanowienia abuzywne, nie mógł się on w niniejszej sprawie powoływać na ochronę przewidzianą treścią art. 5 k.c.

Mając na uwadze wszystkie przytoczone okoliczności, Sąd na podstawie art. 189 k.p.c. w zw. z art. 58 k.c. w zw. z art. 69 ust. 1 ustawy - Prawo bankowe w zw. z art. 385¹ § 1 k.c. ustalił nieistnienie pomiędzy stronami stosunku prawnego kredytu wynikającego z umowy o kredyt hipoteczny nr (...) indeksowanej do (...) z dnia 5 sierpnia 2008 r. (pkt I sentencji wyroku). Sąd na podstawie art. 410 § 1 k.c. w zw. z art. 405 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 k.c. i art. 58 k.c. zasądził od pozwanego na rzecz powodów kwotę 198 130,55 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 26 maja 2020 r. do dnia zapłaty (pkt II sentencji wyroku). O odsetkach Sąd orzekł na podstawie art. 481 k.c. zgodnie z żądaniem powodów w tym zakresie.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. obciążając przegrywającego pozwanego równowartością poniesionej przez powodów opłaty od pozwu – 1 000 zł, wynagrodzenia profesjonalnego pełnomocnika – 5 400 zł, powiększonego o opłatę skarbową od pełnomocnictwa – 34 zł. Mając powyższe na uwadze Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powodów kwotę 6 434,00 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w zapłacie liczonymi od dnia uprawomocnienia się niniejszego orzeczenia do dnia zapłaty (pkt III sentencji wyroku).

Sąd ustalił, że nie zaszyły przesłanki uzasadniające zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego w podwójnej stawce minimalnej. Nie uzasadnia tego ani rodzaj i zawilość przedmiotowej sprawy ani nadzwyczajnie duży nakład pracy pełnomocnika powodów.

SSO Agnieszka Dutkiewicz